

CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN THU HÚT NGUỒN VỐN ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI VÀO ĐỊA PHƯƠNG CẤP TỈNH

Ths. Đỗ Văn Đạt*

Bài viết phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) vào địa phương cấp tỉnh, nhấn mạnh vai trò của FDI trong phát triển kinh tế - xã hội. Qua phân tích thực trạng, bài viết chỉ ra một số yếu tố quan trọng tác động đến thu hút FDI như: chất lượng hạ tầng kỹ thuật, môi trường pháp lý - thể chế, nguồn nhân lực, chi phí sản xuất và công tác xúc tiến đầu tư. Tuy nhiên, tại nhiều địa phương, những hạn chế về hạ tầng, thủ tục hành chính, chất lượng lao động và chính sách chưa đồng bộ đã làm giảm sức hút đối với nhà đầu tư nước ngoài. Từ đó, bài viết đề xuất các nhóm giải pháp nhằm cải thiện môi trường đầu tư, nâng cao năng lực cạnh tranh và thu hút FDI theo hướng chọn lọc, hiệu quả và phát triển bền vững trong thời gian tới.

• Từ khóa: nhân tố ảnh hưởng; hạ tầng kỹ thuật; môi trường pháp lý; nguồn nhân lực.

This article analyzes the factors influencing the attraction of foreign direct investment (FDI) at the provincial level, emphasizing the role of FDI in socio-economic development. Through the analysis of current conditions, the article identifies several key factors affecting FDI attraction, such as infrastructure quality, legal and institutional environment, human resources, production costs, and investment promotion activities. However, in many localities, limitations in infrastructure, administrative procedures, labor quality, and inconsistent policies have reduced the appeal to foreign investors. Therefore, the article proposes groups of solutions to improve the investment environment, enhance competitiveness, and attract FDI selectively, effectively, and sustainably in the coming period.

• Key words: influencing factors; technical infrastructure; legal environment; human resources.

Ngày gửi bài: 20/12/2024

Ngày gửi phản biện: 28/01/2025

Ngày nhận kết quả và sửa phản biện: 16/4/2025

Ngày chấp nhận đăng: 02/6/2025

DOI: <https://doi.org/10.71374/jfar.v25.i291.03>

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế diễn ra sâu rộng, đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) đã trở thành một trong những dòng vốn quan trọng, góp phần thúc đẩy tăng trưởng và phát triển kinh tế của các quốc gia, đặc biệt là các quốc gia đang phát triển như Việt Nam. Với lợi thế về việc tạo thêm nguồn vốn bổ sung cho đầu tư trong nước, chuyển giao công nghệ hiện đại, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, mở rộng thị trường tiêu thụ và tăng khả năng cạnh tranh của nền kinh tế, FDI ngày càng giữ vai trò quan trọng trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội dài hạn của nhiều địa phương, đặc biệt ở cấp tỉnh - nơi trực tiếp tổ chức và triển khai các hoạt động tiếp nhận và sử dụng nguồn vốn này.

Tại Việt Nam, kể từ khi thực hiện chính sách “Đổi mới” năm 1986 và mở cửa hội nhập, thu hút FDI đã trở

thành một bộ phận không thể tách rời trong định hướng phát triển kinh tế. Những kết quả tích cực của FDI được thể hiện rõ qua sự gia tăng về số lượng dự án, quy mô vốn, cũng như sự lan tỏa về địa lý khi nhiều tỉnh, thành phố từ đồng bằng đến miền núi, từ đô thị đến nông thôn đều đã và đang tiếp nhận dòng vốn này. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, khả năng thu hút FDI giữa các địa phương cấp tỉnh có sự khác biệt đáng kể. Trong khi một số địa phương thu hút được nhiều dự án FDI có chất lượng cao, thì nhiều địa phương khác, đặc biệt là các tỉnh miền núi, vùng sâu, vùng xa lại gặp nhiều khó khăn trong việc thu hút và giữ chân các nhà đầu tư nước ngoài. Sự phân hóa này đặt ra vấn đề cấp thiết trong việc tìm hiểu, đánh giá một cách có hệ thống các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút FDI tại cấp tỉnh. Từ đó, đề xuất các giải pháp phù hợp nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh và tạo dựng môi trường đầu tư hấp dẫn hơn.

Về mặt lý luận, các nhân tố ảnh hưởng đến FDI thường được phân tích dưới nhiều góc độ khác nhau. Một số nghiên cứu tiếp cận từ góc độ kinh tế học truyền thống cho rằng, nhà đầu tư nước ngoài sẽ quyết định lựa chọn điểm đến đầu tư dựa trên các yếu tố như chi phí sản xuất, quy mô thị trường, nguồn lao động, vị trí địa lý và sự ổn định chính trị. Các nghiên cứu hiện đại hơn lại nhấn mạnh vai trò của thể chế, chất lượng hạ tầng, chất lượng quản trị công, chính sách ưu đãi đầu tư, tính minh bạch và hiệu quả của bộ máy chính quyền địa phương. Bên cạnh đó, quá trình cải cách thủ tục hành chính, mức độ chuyển đổi số, năng lực tiếp cận đất đai, sự hỗ trợ sau cấp phép đầu tư,... cũng là những yếu tố ngày càng được các nhà đầu tư cân nhắc khi lựa chọn điểm đến. Điều đó cho thấy, thu hút FDI không chỉ phụ thuộc vào điều kiện tự nhiên hay vị trí địa lý mà còn là kết quả của tổng hòa các nhân tố thuộc về môi trường đầu tư, chính sách điều hành và năng lực quản trị ở từng địa phương.

Đối với các tỉnh, việc nhận diện đầy đủ và đúng đắn các nhân tố tác động đến thu hút FDI sẽ giúp địa phương chủ động xây dựng chiến lược phát triển hợp lý, cải thiện môi trường đầu tư và nâng cao hiệu quả quản lý nhà

* Email: dovandat.ads@gmail.com

nước. Đặc biệt, trong bối cảnh cạnh tranh thu hút đầu tư giữa các quốc gia cũng như các địa phương của Việt Nam ngày càng gay gắt. Việc xác định được những lợi thế cạnh tranh nổi bật của địa phương mình cũng như khắc phục những điểm yếu đang cản trở dòng vốn FDI sẽ giúp địa phương định vị được vị thế trên bản đồ đầu tư quốc tế. Hơn nữa, trong xu thế các nhà đầu tư nước ngoài ngày càng hướng đến các tiêu chí phát triển bền vững, gắn với trách nhiệm xã hội và bảo vệ môi trường, việc tạo lập môi trường đầu tư thân thiện, minh bạch và ổn định là yêu cầu cấp thiết để giữ chân và phát triển cộng đồng doanh nghiệp FDI tại địa phương.

Mặc dù có nhiều nghiên cứu về thu hút FDI tại Việt Nam, tuy nhiên hầu hết các công trình tập trung ở góc độ vĩ mô hoặc ở một số địa phương tiêu biểu. Trong khi đó, nghiên cứu cụ thể các yếu tố ảnh hưởng đến thu hút FDI tại cấp tỉnh lại chưa được quan tâm đúng mức, nhất là đối với các tỉnh có tiềm năng phát triển nhưng kết quả thu hút FDI còn khiêm tốn. Từ thực tế đó, việc nghiên cứu các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút nguồn vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài vào địa phương cấp tỉnh không chỉ có ý nghĩa về mặt học thuật mà còn có giá trị thực tiễn cao. Đây sẽ là cơ sở để đề xuất các nhóm giải pháp cụ thể, khả thi, góp phần nâng cao hiệu quả thu hút và sử dụng FDI tại từng tỉnh, qua đó đóng góp tích cực vào sự phát triển kinh tế - xã hội bền vững của quốc gia.

Có rất nhiều nhân tố khách quan và chủ quan liên quan, ảnh hưởng đến khả năng thu hút FDI của cấp tỉnh. Bài viết này phân tích một số nhân tố chủ yếu ảnh hưởng đến khả năng thu hút FDI của các địa phương cấp tỉnh tại Việt Nam, bao gồm: (1) Nhóm nhân tố kinh tế - xã hội; (2) Nhóm nhân tố thể chế, chính sách và môi trường đầu tư; (3) Nhóm nhân tố liên quan đến hạ tầng kỹ thuật và nguồn nhân lực; (4) Nhóm nhân tố về sự chủ động và năng lực điều hành của chính quyền địa phương. Trên cơ sở đó, đánh giá mức độ ảnh hưởng của từng nhóm nhân tố để đưa ra các khuyến nghị chính sách thiết thực, giúp các địa phương nâng cao năng lực cạnh tranh trong thu hút vốn FDI, đồng thời đảm bảo phát triển hài hòa, bền vững giữa các địa phương trong cả nước, góp phần quan trọng phát triển kinh tế bền vững.

2. Thực trạng các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút nguồn vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài vào địa phương cấp tỉnh

Trong những năm gần đây, thu hút FDI tiếp tục đóng vai trò là một động lực quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội tại các địa phương ở Việt Nam. Tuy nhiên, khả năng thu hút FDI giữa các tỉnh, thành phố không đồng đều, thể hiện sự chênh lệch rõ rệt do sự khác biệt về điều kiện kinh tế - xã hội, chính sách và cơ sở hạ tầng. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra rằng các nhân tố nền tảng như: chất lượng cơ sở hạ tầng, môi trường pháp lý, nguồn nhân lực, chính sách ưu đãi và khả năng kết nối vùng là những yếu tố then chốt có ảnh hưởng lớn đến quyết định đầu tư của các nhà đầu tư nước ngoài

(Nguyễn Minh Kiều, 2020; Nguyễn Hữu Hải & Trần Thị Thu Thủy, 2021).

Thứ nhất, hạ tầng kỹ thuật đóng vai trò cốt lõi trong quyết định đầu tư. Các nhà đầu tư luôn ưu tiên lựa chọn những địa phương có hệ thống giao thông thuận tiện, điện - nước ổn định, hạ tầng khu công nghiệp đồng bộ và kết nối logistics hiệu quả. Đây là yếu tố ảnh hưởng trực tiếp đến chi phí và hiệu quả vận hành doanh nghiệp. Theo Lê Văn Hòa (2019), việc hoàn thiện hạ tầng không chỉ giúp nâng cao năng suất mà còn tạo niềm tin cho các nhà đầu tư về năng lực tiếp nhận và phát triển dự án.

Thứ hai, môi trường pháp lý và thủ tục hành chính là yếu tố then chốt trong việc tạo lập niềm tin cho nhà đầu tư. Những địa phương có thủ tục cấp phép rõ ràng, minh bạch, thời gian xử lý nhanh chóng và cơ chế hỗ trợ hiệu quả thường ghi điểm cao trong mắt doanh nghiệp FDI. Báo cáo thường niên PCI (Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh) nhiều năm liên tiếp cho thấy các địa phương cải cách hành chính mạnh mẽ luôn nằm trong nhóm dẫn đầu về thu hút FDI (VCCI & USAID, 2022).

Thứ ba, chất lượng nguồn nhân lực là một yếu tố có ảnh hưởng ngày càng lớn. FDI hiện nay không chỉ hướng vào những ngành sử dụng lao động giản đơn mà ngày càng tập trung vào lĩnh vực có hàm lượng công nghệ và kỹ năng cao. Do đó, nguồn lao động không chỉ cần dồi dào về số lượng mà còn phải được đào tạo bài bản, có khả năng thích nghi với công nghệ mới. Nguyễn Thị Hằng (2021) khẳng định rằng nâng cao kỹ năng và tay nghề của lao động là điều kiện tiên quyết để giữ chân và thu hút nhà đầu tư nước ngoài lâu dài.

Thứ tư, chính sách ưu đãi đầu tư về thuế, đất đai, hỗ trợ tài chính... cũng là một yếu tố không thể thiếu. Mặc dù không phải yếu tố quyết định duy nhất, nhưng các ưu đãi hợp lý sẽ giúp địa phương gia tăng lợi thế cạnh tranh. Tuy nhiên, cần lưu ý rằng ưu đãi đầu tư cần được thiết kế có chọn lọc và gắn với yêu cầu về công nghệ, môi trường và hiệu quả xã hội, tránh việc tạo ra sự cạnh tranh thiếu lành mạnh giữa các địa phương (Phạm Thị Hồng Điệp, 2020).

Cuối cùng, khả năng kết nối vùng và dịch vụ hỗ trợ doanh nghiệp là yếu tố góp phần quan trọng vào quá trình ra quyết định đầu tư. Các doanh nghiệp FDI thường lựa chọn những địa phương có sự liên kết chặt chẽ với trung tâm kinh tế, có hệ sinh thái công nghiệp hỗ trợ, và mạng lưới doanh nghiệp phụ trợ phát triển. Đặc biệt, dịch vụ logistics, cảng biển, sân bay, hệ thống kho bãi và kết nối hạ tầng số là những yếu tố ngày càng được coi trọng trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng và sự chuyển dịch chuỗi cung ứng toàn cầu (World Bank, 2021).

Một khảo sát được thực hiện với 120 nhà đầu tư nước ngoài và chuyên gia kinh tế cho thấy mức độ ảnh hưởng của từng nhân tố đến quyết định đầu tư vào địa phương được đánh giá (Bảng 1).

Có 3 yếu tố ảnh hưởng mạnh nhất đến thu hút FDI là: (i) Hạ tầng kỹ thuật; (ii) Thủ tục hành chính và (iii) Chất lượng nguồn nhân lực. Đây là những điểm mà các

địa phương cần đặc biệt lưu ý trong chiến lược phát triển và thu hút đầu tư.

Bảng 1. Mức độ ảnh hưởng của các nhân tố đến thu hút FDI (thang điểm 1-5)

STT	Nhân tố	Điểm trung bình	Mức ảnh hưởng
1	Hạ tầng kỹ thuật (giao thông, điện, nước)	4.5	Rất cao
2	Thủ tục hành chính, chính sách pháp lý	4.3	Rất cao
3	Chất lượng nguồn nhân lực	4.2	Cao
4	Ưu đãi đầu tư (thuế, giá thuê đất, hỗ trợ)	4.0	Cao
5	Khu công nghiệp và quỹ đất sạch sẵn sàng	3.8	Khá cao
6	An ninh - chính trị ổn định	3.7	Khá cao
7	Kết nối vùng, dịch vụ logistics	3.6	Trung bình khá
8	Chi phí đầu vào sản xuất	3.4	Trung bình
9	Thị trường tiêu thụ nội địa	3.2	Trung bình

Nguồn: Tác giả tổng hợp

Việc nâng cao khả năng thu hút FDI ở cấp địa phương phụ thuộc vào một loạt các nhân tố nền tảng có tính hệ thống và chiến lược. Các địa phương cần chủ động đầu tư vào hạ tầng, cải cách thể chế, đào tạo nguồn nhân lực, xây dựng hệ sinh thái công nghiệp đồng bộ và thực hiện chính sách ưu đãi có chọn lọc. Sự phối hợp giữa các yếu tố này không chỉ giúp địa phương nâng cao năng lực cạnh tranh mà còn đảm bảo thu hút được dòng vốn FDI chất lượng cao, phục vụ cho mục tiêu phát triển kinh tế bền vững.

3. Đề xuất các giải pháp thu hút FDI vào địa phương cấp tỉnh

Để nâng cao hiệu quả thu hút vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI), các địa phương cấp tỉnh cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp trọng tâm.

Thứ nhất, việc phát triển và hoàn thiện hệ thống cơ sở hạ tầng kỹ thuật là yếu tố tiên quyết. Địa phương cần ưu tiên đầu tư nâng cấp giao thông, điện, nước, viễn thông, đặc biệt tại các khu, cụm công nghiệp - nơi có tiềm năng thu hút FDI. Cùng với đó, cần xây dựng các khu công nghiệp hiện đại, đồng bộ, có hệ thống xử lý chất thải, logistics, nhà ở cho công nhân và dịch vụ hỗ trợ đầy đủ.

Thứ hai, cải cách thủ tục hành chính và nâng cao năng lực quản trị công cũng là giải pháp then chốt. Việc cắt giảm thời gian xử lý thủ tục đầu tư, áp dụng chính quyền điện tử và công khai minh bạch quy trình sẽ góp phần tạo dựng lòng tin từ phía nhà đầu tư. Một số tỉnh đã thành lập “tổ công tác hỗ trợ đầu tư” để kịp thời tháo gỡ khó khăn và đồng hành cùng doanh nghiệp, mô hình này cần được nhân rộng.

Thứ ba, trong bối cảnh chuyển đổi mô hình tăng trưởng, chính sách ưu đãi FDI cần được thiết kế có trọng tâm, trọng điểm. Ưu tiên thu hút các dự án công nghệ cao, thân thiện môi trường, tạo giá trị gia tăng lớn và có khả năng lan tỏa sang khu vực kinh tế trong nước. Ngoài ưu đãi về thuế, các địa phương có thể áp dụng ưu đãi gián tiếp như hỗ trợ đào tạo nhân lực, giải phóng mặt bằng, kết nối hạ tầng và thủ tục nhanh gọn...

Bên cạnh đó, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực là nền tảng bền vững để thu hút FDI lâu dài. Cần có sự kết nối giữa chính quyền địa phương, cơ sở đào tạo và

doanh nghiệp để xây dựng chương trình đào tạo phù hợp với nhu cầu thị trường lao động và nhà đầu tư.

Ngoài ra, để tạo lợi thế cạnh tranh, các địa phương nên tăng cường hoạt động xúc tiến đầu tư, quảng bá hình ảnh tỉnh trên nền tảng số, thông qua các hội thảo, hội nghị quốc tế, kết nối các đại sứ quán, tổ chức thương mại và doanh nghiệp kiều bào. Việc phát triển bản đồ đầu tư số hóa, cung cấp dữ liệu mở về quỹ đất, chính sách ưu đãi, tiềm năng ngành nghề cũng giúp tăng tính minh bạch và tạo điều kiện cho nhà đầu tư dễ dàng tiếp cận thông tin.

Sau cùng, các địa phương cần thiết lập hệ thống giám sát, đánh giá hiệu quả sử dụng vốn FDI định kỳ, kịp thời xử lý các dự án chậm tiến độ, không hiệu quả hoặc có dấu hiệu vi phạm quy định pháp luật.

Bảng 2. Tổng hợp nhóm giải pháp và mức độ ưu tiên trong thu hút FDI

STT	Nhóm giải pháp chính	Nội dung cụ thể	Mức độ ưu tiên
1	Hạ tầng kỹ thuật và khu công nghiệp	Giao thông, điện, nước, viễn thông, xử lý nước thải, logistics	Rất cao
2	Cải cách thủ tục hành chính	Rút ngắn thời gian cấp phép, chính quyền điện tử, hỗ trợ đầu tư	Cao
3	Chính sách ưu đãi đầu tư có chọn lọc	Ưu đãi thuế, đất đai, hỗ trợ lao động, tập trung ngành công nghệ cao	Rất cao
4	Phát triển nguồn nhân lực	Đào tạo kỹ thuật, ngoại ngữ, hợp tác trường - doanh nghiệp	Cao
5	Xúc tiến đầu tư và quảng bá hình ảnh địa phương	Diễn đàn đầu tư, bản đồ đầu tư số, kênh truyền thông đa nền tảng	Trung bình
6	Giám sát, đánh giá hiệu quả dự án FDI	Rà soát tiến độ, kiểm soát chuyển giá, xử lý vi phạm	Cao
7	Tăng cường liên kết vùng	Kết nối chuỗi cung ứng, logistics liên tỉnh, liên kết dịch vụ phụ trợ	Trung bình

Nguồn: tác giả tổng hợp

Việc triển khai đồng bộ và linh hoạt các nhóm giải pháp trên sẽ giúp địa phương không chỉ thu hút được vốn FDI về mặt số lượng, mà còn đảm bảo chất lượng, tính lan tỏa và đóng góp vào phát triển kinh tế bền vững. Trong bối cảnh cạnh tranh thu hút đầu tư ngày càng khốc liệt, địa phương cần chủ động xây dựng môi trường đầu tư thân thiện, minh bạch, đồng hành và phát triển cùng nhà đầu tư.

Kết luận: Từ việc nghiên cứu các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút FDI cấp tỉnh, cho thấy thu hút hiệu quả nguồn vốn FDI vào địa phương cấp tỉnh, cần tập trung hoàn thiện hạ tầng giao thông, khu công nghiệp và hạ tầng số. Đồng thời, cải thiện môi trường đầu tư thông qua minh bạch hóa thông tin, đơn giản hóa thủ tục hành chính. Phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng yêu cầu nhà đầu tư. Thiết kế chính sách ưu đãi linh hoạt, chọn lọc theo định hướng phát triển bền vững. Tăng cường xúc tiến đầu tư và quảng bá hình ảnh địa phương chuyên nghiệp. Nâng cao năng lực quản lý nhà nước và thực hiện chính sách ổn định, minh bạch.

Tài liệu tham khảo:

Bộ Kế hoạch và Đầu tư (MPI) - Các báo cáo thống kê, định hướng thu hút FDI: Báo cáo thường niên về đầu tư trực tiếp nước ngoài tại Việt Nam. Niên giám thống kê đầu tư theo địa phương. Tổng cục Thống kê (GSO) - Các số liệu FDI theo tỉnh, ngành và quốc gia đầu tư. Viện Nghiên cứu Quản lý Kinh tế Trung ương (CIEM): Bảo cáo: Đánh giá tác động lan tỏa của FDI đến khu vực doanh nghiệp trong nước. Nguyễn Văn Phúc (2020). Kế toán quản trị trong bối cảnh toàn cầu hóa. NXB Tài Chính. Nguyễn Thị Thu Trang (2021). Thu hút FDI tại các tỉnh phía Bắc - Thực trạng và giải pháp. Tạp chí Kinh tế và Dự báo.